

ƏLİF MƏHƏRRƏMLİ

GEYİLMƏMİŞ PAPAQ

(hekayə)

Müslüm baba nəvəsi İmranı Milli Orduda hərbi xidmətə yola salanda özünü ələ ala bilməyib qəhərləndi və elə o dəqiqə də ağlına gələn sözləri üyüdüb tökdü:

-Ay bala, qorxuram sən qayıdana qədər ölüb gedəm qara torpağın altına. Dünyanı tutub getməyəcəm ki... Kim deyir, desin, mən inanmaram yaşamaqdan doyan adam ola. Bu dünyanın ən əzablı günləri o dünyanın ən yaxşı günlərindən milyon dəfə yaxşıdır. Bir adam ki, öləndən sonra torpağın altına qoyula, üstü də möhkəm örtülə, orda yaxşı nə ola bilər? Heç nə. Vallah, doğru sözumdür, mən ölümdən qorxmuram. Deyirlər ki, ölümdən qorxan kafirdir. Onda dünyadakıların demək olar ki, hamısı kafirdir.

Qonşuluğumuzda bu yaxınlara kimi yaşayan bir savadlı adam var idi. Ona alim deyirdilər. Bilmirəm, onun nəyinə savadlı deyirdilər? Həmin adam həmişə harda gəldi özünü tərifləyirdi. Məclislərdə mollaya da danışmağa imkan vermirdi. Barmaqlarını sinəsinə döyərək çənəsəni at ayağı kimi nallayırdı. O, danışanda adamların çoxu başını aşağı salıb gülərdi. Mən mollayam, deyərdi. Vəzifələrdə işlədiyi üçün mollalığı buraxmışdı. Xülasə, eşitdim ki, o adam xəstədi. Ona dəyməyə getdim. Əhvalını soruşdum, ağladı və "görürsən də, bu gün sabahlığam" dedi:

-Niyə ağlayırsan? - xəbər aldım.

-Necə ağlamayım? - cavab verdi, - bu gözəl

dünya ilə vidalaşmağın nə olduğunu deyəsən başa düşməmişən?

-Niyə başa düşmürəm? Gözəl dünya ilə vidalaşan tək sən deyilsən ki. Bu Allahın qoyduğu dəyişilməz qaydadı. Eşitməyibsən; "ellə gələn bəla toy-bayramdı" deyirlər. Özü də sən həmişə deyirdin o dünya bu dünyadan yaxşıdır.

Kişi bir az susdu, sonra güclə də olsa dedi:

-Deməyə nə var... Ölmək çətin şeydir. Kim ölmək istəyər? Kaş yaranmayaydım...

Bir-iki söz deyəndən sonra göz yaşları onu boğdu... İstədi yenə də nəsə desin, deyə bilmədi. Keçindi...

...Uzun ömür yaşamışam, bala. Şura hökumətinin ilk illərində vəziyyət çox çətin idi. Malı-mülkü əlindən alınan bütün dünənki varlılar əllərinə tufəng götürüb, Şura hökumətinə can yandıran adamları öldürürdülər, kolxoz tikintilərini yandırırtdılar. 37-ci ildə məni heç nə demədən həbs elədilər. Həbsxanada mənə bir ağ kağız uzatdılar və "qol çək" dedilər. Yaman döyürdülər. Qorxumdan ağ kağıza qol çəkdim... Mənim kimlər çox idi. Bizi Sibirə göndərdilər. Sibirdə milçəyin qiyməti var idi, bizim, yəni həbs olunanların qiyməti yox idi. Mənimlə birlikdə gedənlərdən tək-cə mən qalmışdım, hamısı ölmüşdü, cənazələrini də Sibirin aclıqdan korluq çəkən vəhşilərinə yedirdirdilər. Hara baxırdın, gözüne insan sümükləri dəyirdi...

Bir gün məni və məndən başqa bir neçə kişini müharibəyə yola saldılar. Sağ olsun Stalin, yəqin o icazə vermişdi. Bizi Hitlerlə döyüşmək üçün cəbhəyə yola saldılar. Ürəklə döyüşürdüm, komandirlər məni tərifləyirdilər. Döyüşçülər üçün yaradılmış bir orden, bir medal qalmadı ki, almamış olum.

Mən hamıdan çox yaşamışam, amma yenə ölümdən qorxuram. İndi lap çox qorxuram. İstəyirəm on il də yaşayam. Belə gözəl dünyada kim yaşamaqdan doyar?

Babasının sözləri İmranı kövrəltdi. O da istəyirdi babası çox yaşasın.

-Baba, - İmran dedi, - neçə ildi ibadətlə məşğul olursan?

-Altmış ildən çox.

-Baba, deməli sən Allahın dediklərinə həmişə əməl eləmişən? Namaz qılan əllərini göyə aç və bizi yaradandan on il də ömür dilə. Baba, vallah, Allah sənə sözünü yerə salmayacaq və ömrünü uzadacaq.

Müslüm kişi nəvəsinin dediyin elədi və arxayın oldu ki, nəvəsi hərbi xidmətdən qayıdanda kimi yaşayacaq. Amma yaşaya bilmədi. Axşam sapsağlam yuxuya getdi, səhər isə sübh namazına durmadı. Onu oyatmaq istəyəndə dəhşətə gəldilər. Kişi ilk axşamdan ölübmüş. Səhər açılan kimi nəvəsi evə zəng elədi ki, axşam evdə olacağam.

Əvvəl istədilər ki, Müslüm kişini nəvəsi gələndə kimi dəfn eləməsinlər. Kənd ağsaqqalları dedilər ki, gözləmək lazım deyil. Bəlkə də bu gün heç nəvəsi gəlməyəcək. Orduda hər cür hadisə olur. Kişini dəfn eləmək lazımdır.

İmranın atası Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə həlak olmuşdu. Xidmətlərini nəzərə alaraq ona Milli Qəhrəman adı vermişdilər. İmran hərbi xidmətə yola düşəndə onu yola salmaq üçün Rayon təşkilatından xeyli adam gəlmişdi və həmin adamların hamısı İmranı qucaqlayıb öpərkən, əllərini onun cibinə salaraq xərclik qoymuşdu.

...İmran hərbi hissədə tez bir zamanda komandirlərin də, əsgərlərin də rəğbətini qazandı. Onun xidmət elədiyi hərbi hissə ermənilərin hərbi hissəsi ilə üz-üzə dayanmışdı. Hər gün ermənilər onların mövqelərinə bir neçə dəfə atəş açırdılar. Azərbaycan hərbiçiləri

hərbi hissənin həyət-bacasında olanda erməni əsgər və zabitlər gözə görünmürdülər. Atəş açanda onlar hardasa gizləndilər. "Ermənilər kimi qorxaq adamlar bizim torpaqlara yiyə dura bilərdilər?" Gözə görünmədən atəş açmaqla, sanki ermənilər "biz sizdən qorxuruq, sizinlə üz-üzə gələ bilmirik, siz torpaq uğrunda ölməyi özünüzdə şərəfbilirsiz", deyirdilər.

İmranı hamı öz hərbi hissənin fəxri, vüqarı sayırdı. O, bəzən əlində silah doğma kazarmasından bir az kənarda dayanaraq erməni əsgərlərinə öz yuvalarından çıxmağa imkan vermirdi. Bu hərəkəti ermənilər atəşkəsi pozduqları vaxt eləyirdi.

Bir gün hərbi hissənin komandiri İmranın qoluna girib kənara çəkdi və:

-Oğul, səndən yaxşı zabit olar. Gəlsənə, səni ali hərbi məktəbə oxumağa göndərək, - dedi, - sən anadan zabit doğulmusan. Adam sənə baxanda sevinir. Ona görə sevinirik ki, öz vəzifəni, öz xalqını qeyri-adi bir məhəbbətlə sevirən. Sən zabit olsan od-alov olarsan. Ermənilər öz köçlərini uzaqlarda salarlar, və ya indiki kimi bizim hərbi hissələrə yaxın olsalar hamısı hərbi xidmətdən qaçar. Onlar ermənistana vətən hesab eləmirlər. Bütün yer üzünə səpələniblər. Ermənistanda olan ermənilərin də bir az işi çətinə düşən kimi doğma torpaqlarından qaçırlar.

...İmran əsgər gedəndə ona verilən pulların hamısını saxlamışdı. Evə qayıdanda babasına quzu dərisindən papaq tikdirəcəkdə. Gözünü açanda babasının başında bir nimdaş, çox yerindən tükləri tökülmüş papaq görmüşdü. O, məəttəl qalmışdı, babasına papağı harda, kimə tikdirəcək. "Gərək, rayon mərkəzlərinin birində beş-altı gün qalıb babamçun abırlı papaq tikdirəm", deyə düşünür, babasından ötrü burnunun ucu göynəyirdi. İmran dərdini hərbi hissə komandirinə dedi. Komandir yaxınlıqdakı kənddən ərazi nümayəndəsinə zəng eliyərək:

-Sizin kənddə quzu dərisindən papaq tikməyi bacaran adam var? - xəbər aldı.

-Bizim kənddə üç-dörd nəfər papaqçı var, - ərazi nümayəndəsi cavab verdi, - hamısı da bir-birindən yaxşı. Komandir, olmaya, özünə papaq tikdirirsən?

-Yox, özümə tikdirmirəm. Bizim hərbi his-

sədə bir cəsur əsgər var. O, istəyir, evə gəndə babasına hədiyyə olaraq quzu dərisindən papaq aparsın. O əsgəri burda hamı sevir, əsil döyüşçüdür. Atası Qarabağda şəhid olub, Milli Qəhrəmandır. Milli Qəhrəman oğlu olduğunu indiyə kimi dilinə gətirməyib. Babası da şərəfli bir həyat yolu keçib. İkinci Cahən müharibəsində son günə qədər iştirak edib. Bütün orden və medallarla təltif olunub.

Hərbi hissə komandiri onu özü ilə papaqçının yanına apardı. Papaqçı İmrandan:

-Oğul, neçə gündən sonra evə gedəcəksən? - xəbər aldı.

-On gün keçəcək, on birinci gün evə gedəcəm, - İmran dedi.

-Baban üçün necə papaq tikdirmək istəyirsən? Ucuzundan, yoxsa bahasından?

-Babam kişi olub. Ona ən yaxşı papağı tik. Qiyməti sizi narahat eləməsin. Qəpiyinə qədər verəcəyəm.

-Oğul, sən dediyin kişi üçün heç kəsə tikmədiyim bir papaq tikəcəyəm, səndən pul almayacağam.

İmran ayağa qalxdı və qəpiyyətlə dedi:

-Usta, mən getməli oldum, papaq tikdirməyim olmadı, sən mənim babamı urvatsız eləmək istəyirsən. Kişi də başına havayı papaq qoyar?

İmran qapıdan çıxmaq istəyəndə usta onun qolundan tutub geri qayıtdı və:

-Bala, - dedi, - sən kimi nəvənin babasını mən gözümlə görməmiş tanıdım. İncimə. Mən səni yoxlamaq istəyirdim. Beş gündən sonra gəlib papağı götürərsən. Babana da məndən salam deyərsən.

-Deyərəm, usta. Sənin salamını babama çatdıraram. Deyərəm, sən də babam kimi kişisən. Allah səni salamat eləsin.

-Oğul, bütün bacarığımı sərf eləyib sənə baban üçün papaq tikəcəyəm. Tikdiyim papağı görərkən öz papaqlarını başlarından çıxarıb qoltuqlarında gizlədəcəklər. Səndən bir xahişim var. Bu papağı babanın başına qoyandan sonra onun şəklini çəkib mənə göndərərsən.

-Təzə papaqla babamın şəklin çəkib sənə göndərəcəyəm.

...İmran həyət qapısında maşından düşüb, papağı sağ əlində yuxarı qaldıraraq:

-Baba, ay baba, gör sənə quzu dərisindən

nə gözəl papaq tikdirmişəm. Al, qoy başına, baxım. Gör İmran nəvən səni nə qədər sevdir.

Səsə evdəkilərin hamısı bayıra çıxdılar. İmranı görəndə kimi başlarını aşağı saldılar. Babasının öldüyünü ona necə bildirmək barədə düşündülər. Kişinin öldüyünü oğlana desələr, ona bir şey olmaz ki?

-Babam yatıbsa, oyadın, - İmran dedi, - bir azdan gedib yatar. Papağı başına qoyub güzgüyə baxacaq, yuxusu qacacaq.

İmran həyətdəkilərin üzünə yalnız indi diqqətlə baxdı və:

-Siz qəmlisiz. Birdən babam ölmüş olar ha? İlahi, kaş məni öldürərdin, ona dəyməyəydin, - İmran ucadan hönkürə-hönkürə dilləndi.

Beş-on dəqiqənin ərzində kənd adamları Müslüm kişinin həyətinə toplaşdılar. İmran sakitləşmək bilmirdi.

Yaşlı adamlardan biri irəli gəlib İmranı bağrına basdı və:

-Ay bala, Müslümün doxsandan yuxarı yaşı vardı, - dedi, - amma zirək idi, şükür Allaha, yorğan-döşək möhtacı olmadı. Xəstə qulluğunda durmaq çətin işdi. Baban quş oldu, uçdu, heç kəsi incitmədi.

İmran ovundu və:

-Bu papağı neyləyim, kimə verim? - deyə soruşdu.

-Sabah gətirib məktəbin muzeyinə verərsən, - adamlar birlikdə dilləndilər. - Baban üçün muzeydə ayrıca guşə düzəldilib.

Kənd məktəbinin direktoru İmranın üzünə baxıb dedi:

-Papağı divardan asaram və yuxarisında "geyilməmiş papaq" sözlərini iri hərflərlə yazarsan. Həmin guşəni zənginləşdirməyi sənə tapşıracağım.

İmran:

-Papaqçı mənə demişdi, baban papağı başına qoyar, şəklini çəkdirib mənə göndərərsən, - dedi, - papaqçının gözləri yolda qalacaq. Bilmirəm neyləyim?

Qocalardan biri hələ də İmranın əlində olan papağı ondan alıb başına qoydu və:

-Çək şəklimi, göndər papaq tikənə, - dedi, - qoy, onun gözləri yollardan yığışsın.

Heç kəs dinmədi, amma çoxları başlarını hərəkətilə qocanın sözlərini bəyəndiklərini bildirdilər.